

nový cirkus online

jak psát o novém cirkuse



úvodem

V rámci festivalu Fun Fatale CIRQUEON – Centrum pro nový cirkus uspořádal, v České republice jedinečný, seminář pro mladé žurnalisty a žurnalistky nazvaný Nový cirkus online. Inspirovali jsme se od zahraničních kolegů (Unpack the Arts, Arts Writers and Circus Arts, SPACE) a také současnými světovými tendencemi publikování o novém cirkusu, které čím dál víc směřuje do online prostoru. Podle nás má ale i publikování online svá pravidla a doporučené postupy. Proto jsme požádali zkušeného divadelního publicistu a kritika Vladimíra Mikulku (Svět a divadlo, NaDivadlo, Lidové noviny, Respekt), aby seminář po celou dobu vedl. Cílem prakticky i teoreticky zaměřených seminářů bylo začínající i zkušenější kulturní novináře a novinářky s postupy psaní o novém cirkusu pro online média seznámit. Seminář navazoval na pět zhlédnutých představení v rámci festivalu Fun Fatale (28.–30. 3.) v KD Mlejn.

Výstupem každého účastníka nebo účastnice byl článek o jednom ze zhlédnutých představení. Tento sborník je jejich prezentací. Seminářů se účastnili a autory článků jsou Eliška Jílková, Šárka Mattová, Mirka Reifová, Miroslav Švoňava, Kateřina Votočková.

Velký dík patří KD Mlejn a festivalu Fun Fatale, který poskytl zázemí pro konání semináře a umožnil jeho účastníkům vstup na všechna představení.

Seminář navazuje na publicistický projekt nazvaný: Jak psát o novém cirkusu, který CIRQUEON – centrum pro nový cirkus založil v září 2012. V současné chvíli už vzniká magazín na stránkách www.cirqueon.cz. Jeho obsahem jsou recenze, reportáže a rozhovory z novocirkusového dění v České republice i v zahraničí. Šéfredaktorkou a koordinátorkou tohoto projektu je Veronika Štefanová.



vstřícný pohled na jeden sympatický festival

Vladimír Mikulka

Fun Fatale je festival, který působí na pražskou akci až nečekaně rodinně. Panuje přátelská nálada, v publiku je hodně lidí od fochu, včetně samotných účinkujících, a také docela dost místních Stodůleckých. My, kteří jsme museli do Mlejna dojet celou tu půlhodinovou dálku z centra města, jsme byli letos odměněni počasím spíše květnovým než březnovým a při seminářích psaní o novém cirkusu nám do prosklené místnosti svítilo sluníčko tak nadšeně, že jsme skoro neviděli na monitory. Účastníci semináře byli snad i díky tomu naladěni neméně vlídně a přátelsky; a protože představení bylo na Fun Fatale dost, mohl si každý pro svou recenzi vybrat to, co jej potěšilo nejvíc. Sborník textů, který je výsledkem našeho stodůleckého setkání, je tedy nutno chápat jako vstřícný pohled na jeden sympatický festival, nikoli jako přísné a odtažitě hodnocení.

umělci, do hlediště jen někdo

Může se divák nového cirkusu cítit v hledišti v bezpečí?

Eliška Jílková

Ve čtyřech z osmi festivalových inscenací porušili artisté pomyslnou čtvrtou stěnu a zapojili do dění i publikum. Ať už v podobě postradatelného oživení dění na jevišti nebo skutečně aktivní účasti diváků na představení.

V **La Preuve Par 3** se představila britsko-švýcarská trojice akrobatek na laně. Nezůstalo však jen u akrobacie: na zemi artistky rozehrávaly klauniádu malicherných dívčích konfliktů, které stejně nakonec uzavřely vtipem či smířením.

Proč přitom jeden z diváků dostal za úkol držet přesýpací hodiny s modrým pískem, příliš zřejmě nebylo. Alespoň že zapojení dvou diváků do stylizovaného odchodu jedné z akrobatek přineslo osvěžující tečku za jinak zábavným představením. Příliš velký smysl nemělo ani zamilované oslovování jedné z divaček v **Kabaretu**. V představení tvořeném sérií výstupů artistek na šále, tyči, visuté hrazdě, žebříku či s kuželkami působila tato interakce jen jako mechanické překlenování pauz mezi jednotlivými čísly.

Zatímco **La Preuve Par 3** a **Kabaret** využívaly participaci diváků pouze jako zpestření, další dvě představení byla na aktivní účasti publika založená.

Aola on adventure (Dobrodružství Aoly) se obrací na dětské diváky. Roztomilé zvířátko Aola prozkoumává po probuzení okolí svého obydlí, odváží se dolézt až k vodopádu, a nakonec se její zájem obrátí k divákům. V souvislosti se zaměřením inscenace bylo příznačné, když jedno dítě z první řady zděšeně uteklo. Aolu to však neodradilo a na drahnou chvíli vyměnila svoji džungli na jevišti za „nové kamarády“ v hledišti. A průzkum to byl důkladný, zapojit se musel každý, koho si vybrala. Plazila se přes řady diváků, z upoceně tváře jí stékal make-up a nejen dospělí, ale i děti byly z blízkosti příliš přítulné bytosti spíš rozpačití než nadšení. Družnost vyvrcholila v okamžiku, kdy se Aola usadila jednomu z diváků za krkem a začala mu drbat pleš. Možná mělo zvířátko raději zůstat ve své džungli.

Podstatu inscenace **Kalabazi** by bylo možné vystihnout jedinou větou: „Muži, přijďte na jeviště a bojujte o mě!“ A kupodivu to vycházelo. Brazílská artistka to totiž s muži uměla lépe než s akrobatickým kolem. Dva náhodně vybrané diváky podrobila s ženskou neústupností celé sérii zkoušek lásky (mezi diváky si pro jistotu vybrala i budoucí svatebčany). Dva vybraní muži skládali milostné básně v angličtině, prokazovali taneční všestrannost a plnili mnoho dalších úkolů, z nichž nakonec vzešel vítězný nastávající. Svižné a díky šťastně vybraným divákům velice vtipné představení by mohlo být vzorem pro interakci diváků a interpretů.



cirkus nostalgie

Šárka Mattová

A pony is a small horse: Když nový cirkus vzdává poctu tomu starému

Žádné ejchuchu a hulahop, ale jeviště ponořené do přitažlivé tmy rozpárané světlem z bočního reflektoru. Dlouhé stíny akrobatek ploužící se po zdech. Uprostřed scény se houpe zavěšený kruh, po boku visí šály a vzadu prověšené lano. Atmosféra jak ve snových sekvencích z německých expresionistických filmů, při jejichž sledování je divák okouzlen a zároveň cítí, jako by mu někdo přejížděl studenými prsty po krku, zatímco se dívá klíčovou dírkou na něco magicky poutavého a současně poeticky nedosažitelného.

První uvedení inscenace s názvem **A pony is a small horse** dvojice akrobatek Alice Allart a Ilony Jäntti bylo jak hypnotizujícím vystoupením skvělých artistek, tak předvedením něžného příběhu, v němž nový cirkus vypráví o tom starém. Odkazy jako zvuk virblu tradičně ohlašující vrcholné momenty artistických čísel, zmenšená karavana cirkusu šinoucí se prostředkem potemnělého jeviště, kterou za sebou na provázku táhne jedna z akrobatek. Praskající nahrávka cirkusové hudby, jež tyto návraty k tradici dělala ještě čitelnější.

Dvě akrobatky oděné do černých dresů, jedna se proplétá do kruhu ozářeného reflektorem a druhá kolem ní krouží na kole. Dva noční přízraky. Moment, kdy se neplánovaně začne ozývat skřípavý zvuk otáčející se zavěšené obruče, na níž akrobatka cvičí, doprovázel precizně stavěnou snovou rapsodií až k mysterióznosti. Stejně jako když slyšíte uprostřed opuštěného sídliště rozvrzanou houpačku, kterou nikde není vidět.

Provazochodkyně balancující na prověše-

ném laně pod řadou světel za zvuku porouchané hudební smyčky. Druhá z artistek předvádějící akrobacii na kruhu za doprovodu starého autentického záznamu komentáře gymnastické exhibice. Žádná hluchá místa, ale soulad čísel, která nepůsobila soliterně, zapadala do sebe a vytvářela melancholickou podívanou, z níž nešlo spustit oči.

Artistická vystoupení obou protagonistek, jejichž pohyby zdvojené o vlastní stíny, byly jemné a dotažené zároveň. Pečlivá práce s intenzitou a rozmístěním světel, které z velké části obsluhovaly samotné umělkyně, posouvala celou cirkusovou scénu směrem k dokonalé zaprášené iluzi. Hudba, která ilustrovala dění na scéně a zároveň přispívala k nostalgickému vyznění inscenace. Představení, které čerpalo z tradičního cirkusu, aby jej vtělilo do cirkusu nového, a to úhledně, plynule, krásně.

svadobná akrobacia na bicykli

Krasojazda Jessicy Arpin smerujúca do manželstva

Miroslav Švoňava

Kde všade možno stretnúť niekoho, komu pred svadobným oltárom povieť svoje áno? Na dovolenke, v škole, na stanici pri čakaní na vlak alebo v cirkuse... Návšteva predstavenia sa na bláznivú situáciu mení vo chvíli, keď sa ako náhodne vybraný divák ocitnete vo víre duelu o ruku performerky.

Hlavným princípom inscenácie **Kalabazi** akrobatky a performerky Jessicy Arpin je interakcia a verbálna komunikácia s divákmi. Predstavenie je postavené na participácii a počíta s nepripravenosťou nedobrovoľných účinkuj-





úcich vytiahnutých na javisko z obecnstva.

Akrobatka rozohráva duel dvoch náhodne vybraných adeptov, ktorým zadáva rozličné úlohy. Cieľom je nájsť si najlepšieho ženícha. Adeptov nešetří fyzicky (súťaž v počte klikov) ani kreatívne. Povinné vyznanie lásky obaja páni premenili na srdcovú odkazy náklonnosti. Sokov odmeňuje a podnecuje akrobatickými číslami. Arpin skúma všetky možnosti krasojazdy a balansuje na každej hrane svojho bicykla. Cykloakrobacia plynule prechádza na akrobaciu so slovami. Interview s kandidátmi sa mení na rečovú performanciu, keď sa z nezrozumiteľného zhluku slabík pomocou spätnej reprodukcie stane známy romantický šansón Edith Piaf.

Silne štylizovaná choreografia, gestikulácia a šarmantný vtip odkazuje na tradičnú grotesku a v kombinácii s hovoreným slovom tvorí charakteristickú poetiku. Svoj prejav Arpin dopĺňa o neprehliadnuteľný kostýmový prvok bodiek – bodkované šaty, črievičky, bodky na cestovnom kufri.

Ide o predstavenie nielen vtipné, ale i s čitateľným príbehom, v ktorom akrobacia zdôrazňuje a dopĺňa obsah predstavenia. **Kalabazi** vďaka tomu pevne stojí niekde na tekutej hranici cirkusu, klauniády a improvizovaného kabaretu.

když umění visí na vlásku

Taneční sonáta dvou artistek využívá netradiční cirkusovou techniku zavěšování za vlasy

Mirka Reifová

Inscenace Imaga splétá emotivní příběh křehké loutky, jejího procitnutí a tanečního duetu s ženou na druhém konci lana. Ta chvílemi vede její kroky, zdvihá ji a pomáhá v rozletu, nebo ji naopak prudce vrací na zem. Zprvu trhavé pohyby se mění v poetický tanec nad zemí. Ve chvíli, kdy se její partnerka rozhodne prozkoumat lehkost vzdušného tance, se role obrací – loutka jí tahem umožňuje létat a obě ženy kolem sebe krouží ve fascinujícím dialogu beze slov.

Vystoupení mexicko-španělské dvojice Ingrid Esperanzy a Melissy Scioscia, založené na technice „hair hanging“, staví více na atmosféře a náznacích než na pouhé efektnosti. Zavěšení za vlasy pochází z Číny, kde bylo součástí tradičních cirkusových vystoupení již na počátku dvacátého století. Tenkrát šlo o výsadu mužů, do nového cirkusu se však disciplína vrátila v ryze ženské podobě. Způsob vytvoření složitého účesu je přísně střeženým tajemstvím

a údajně se v cirkusových generacích dědí.

Nevídanost tohoto kousku vede k trochu paradoxnímu důsledku: je těžké se soustředit na samotnou poezii pohybu a ubránit se kumání o tom, jak dlouhé vlasy jsou třeba, jestli zavěšení bolí nebo kolik času může zabrat česání před vystoupením. Do podobných úvah se divákovi vtírají táhlé tóny violoncella, místy natolik tklivé, že ubírají tanci jeho lehkost (škoda, že naopak chybí důkladnější práce se světlem).

Těžiště inscenace spočívá ve výrazné choreografii a dokonalém propojení tanečních a artistických prvků. Pohrává si s možnostmi pohybu, dynamiky, ale v podtextu i otázkou manipulace a vzájemné závislosti. Napětí se stupňuje a stejně jako lano spojující postavy na jevišti se znenadání opět uvolňuje. Oboustranný vztah závislosti vygraduje až k bolestnému poznání, že rovnováha neexistuje bez protipólu.

s hlavou v oblacích

Strach z obyčejného života

Kateřina Votočková

Ve výšce se pohupující hrazda, na ní artista. Jaký má význam na tomto světě? Co ovlivní, když zůstane dole, nohama na zemi - a naopak, změní něco svým pobytém ve výškách?

Zvolené téma, povídka o artistovi, který se rozhodl strávit zbytek svého života ve výškách, konkrétně na hrazdě, bylo pro žánr nového cirkusu dobrou volbou. Jana Korb se ale s povídkou Poslední hoře od Franze Kafky vypořádala trochu prvoplánově. Jednotlivé mluvené a pohybové části se často pouze dublovaly, jen ve chvílích, kdy byl pohyb abstraktnější, bylo doprovodné slovo naopak plusem.

Česko-německá artistka si povídku přetvořila na míru. V originále je psána ve třetí osobě, a navíc pojednává o muži. V představení vidíme artistku číst knihu, ve které se dozvídá o umělkyni, která se rozhodla žít na hrazdě. Stejně tak jako ona. Jaké to překvapení! Protože vše nahrává tomu, že onou artistkou, o které si čte, je právě ona, transformuje příběh na svou osobu a dále pokračuje v „ich“ formě. Infantilní nadšení a neustálé opakování údivu „jé to jsem já“, „opravdu?“ bohužel ubíralo hereckému projevu na přesvědčivosti. Její silný přízvuk naopak vůbec nevedl, spíš podpořil dojem

umělkyně, jež cestuje po světě a tak trochu s nostalgii připomínal velkou slávu cizokrajních cirkusových umělců.

Vedle hrazdy ve vzduchu visí i stoleček, na němž vidíme lampičku a knížky. Nemá však žádné další uplatnění a v představení se s ním téměř nehraje. Jednou do něj interpretka omylem kopl a knížky jí spadly na zem – nijak ale na nečekanou událost nezareagovala. A právě takováto rozehraná situace by mohla představení povznést zase kousek blíž ke kafkovskému existencialistickému tématu: performerka se dostává do situace, kdy potřebuje něco zdola, ale není zde člověka, dalšího hereckého partnera, který by jí knihu podal. Tak jako umělkyně v šapitó, zavěšená metry nad zemí i ona zde „visí“ sama.

Monolog Jany Korb byl proložen dalšími pohybovými detaily, které umocňovaly atmosféru. Například v průběhu vyprávění o artistech, kteří umělkyni „tady nahoře“ navštěvují, se přemístila na jednu polovičku hrazdy a očekávala návštěvu. Celkově se velice dobře podařilo prolnout artistické prvky s mluveným slovem a hereckým projevem. Konečně nov-cirkusové představení, u kterého bylo možné si vychutnat příběh, nejen střídající se čísla činoherní a cirkusová.

Diváci mají před očima příběh umělkyně, která žije na hrazdě. Nevíme, co ji k rozhodnutí vedlo. Je to ambice, být nejlepší artistkou světa a opravdu zde může neustále trénovat, jak sama říká, nebo je to strach z toho, jaký je skutečný život tam dole? Nakonec si akrobatka poručí hrazdy dvě. S nadějí usíná a plna očekávání se probouzí, ale hrazda nikde. A tak stále dokola. Čeká.

IMAGA

Ingrid Esperanza, Melissa Scioscia (MEX, ESP)

LA PREUVE PAR 3

Collectif and then... (UK, CH)

Koncept, choreografie, interpretace: Francesca Hyde, Lucie N´Duhirahe, Stéphanie N´Duhirahe, supervize: Luke Horley

LE POIDS DU VIDE

La compagnie des pieds perchés (CH)

Koncept, choreografie, interpretace: Stéphanie N´Duhirahe, Morgane Widmer

KALABAZI

Jessica Arpin (BR, CH)

Koncept, choreografie, interpretace: Jessica Arpin

AOLA ON ADVENTURE / DOBRODRUŽSTVÍ AOLY

Camilla Therese Karlsen (NOR)

Koncept, choreografie, hraje: Camilla Therese Karlsen hudba: Sylvie Krobová

PONY IS A SMALL HORSE

Ilona Jäntti (FIN)

Účinkují: Ilona Jäntti, Alice Allart

ERSTES LEID

Jana Korb (GER)

Hraje Jana Korb, Trapez Tanz Teater Berlin

Nový cirkus online — jak psát o novém cirkuse

Sborník článků k festivalu Fun Fatale 2014

Vedoucí projektu: Veronika Štefanová

Editor: Vladimír Mikulka

Vydal CIRQUEON – Centrum pro nový cirkus

Jazykové korektury: Pavla Rožníčková

Obálka a grafická úprava: Martin Svoboda/FunkFu.Net/

1. vydání, Praha 2014

9 stran

© CIRQUEON – Centrum pro nový cirkus, 2014

CIRQUEON

Mlejn



